

Inspectierapport

Instandhouding rijksmonumenten
Gemeente Oudewater

Erfgoedinspectie / Monumenten

Juli 2007

Inhoud

1	Inleiding	5
2	Kenschets gemeente Oudewater	9
2.1	Kengetallen	9
2.2	Actoren	11
3	Bevindingen en aanbevelingen	13
3.1	Domein resultaten	13
3.2	Domein effectiviteit	14
3.3	Domein waarborg	22
4	Samenvatting	27
	Bijlage 1: Geraadpleegde documenten	31
	Bijlage 2: Waarderingskader	33
	Wettelijke basis	33
	Actoren en verificatoren in de inspectie	34
	Indeling van het waarderingskader	35
	Normering	35
	Toelichting op de drie domeinen	36
	DOMEIN: RESULTATEN	39
	DOMEIN: EFFECTIVITEIT	40
	DOMEIN: WAARBORG	42
	Bijlage 3: Afkortingen	45
	Colofon	47

Dit rapport gaat over de inspectie die de Erfgoedinspectie / Monumenten heeft uitgevoerd naar de stand van zaken in de monumentenzorg in de gemeente Oudewater. De inspectiebezoeken vonden plaats op 7 en 8 mei 2007.

Gemeentelijke inspectie

De sector Monumenten van de Erfgoedinspectie ziet toe op de naleving van de Monumentenwet 1988, waar het gaat om rijksmonumenten en beschermde stads- en dorpsgezichten. Daartoe verricht zij verschillende soorten inspecties met als doel te rapporteren over de kwaliteit van de monumentenzorg.

Een van de soorten inspecties is de zogenoemde gemeentelijke inspectie. Een dergelijke inspectie vindt in de regel in één gemeente plaats en bestaat uit een analyse van vooraf te bestuderen documenten en een inspectiebezoek waarbij gesprekken met verschillende actoren plaatsvinden en enkele recent gerestaureerde monumenten of bouwprojecten in beschermde gezichten worden bezocht. Een inspectie wordt afgerond met een rapportage aan het gemeentebestuur, die ook zal worden gepubliceerd op de website van de Erfgoedinspectie.

In deze gemeentelijke inspectie ligt de focus op het hoofdstuk 'instandhouding'; daarvoor is de gemeente de belangrijkste geïnspecteerde. De gemeente heeft immers ingevolge de Monumentenwet 1988 de eerstelijns taken en bevoegdheden op het gebied van de instandhouding van rijksmonumenten. Naast het gemeentebestuur en haar medewerkers spelen ook andere betrokkenen een rol. Zo vinden ook gesprekken plaats met de lokale monumentencommissie, met de regioconsulenten van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, en met historische verenigingen. De gemeente wordt dus niet alleen geïnspecteerd als bestuurlijke eenheid, maar vooral als entiteit, als gebied waarbinnen verschillende betrokkenen actief zijn.

Waarderingskader

Ten behoeve van de inspecties op het gebied van instandhouding van monumenten, heeft de Erfgoedinspectie een waarderingskader ontwikkeld. Dit is gebeurd in samenspraak met betrokkenen in het monumentenveld in een daartoe ingestelde klankbordgroep¹.

Dit waarderingskader geeft de contouren aan waarbinnen een inspectie plaatsvindt. In de waarderingskaders heeft de Erfgoedinspectie kwaliteitskenmerken opgenomen die aangeven waaraan een goede monumentenzorg moet voldoen.

¹ Deze klankbordgroep is samengesteld uit deskundigen vanuit de Directie Cultureel Erfgoed van het Ministerie van OCW, de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten, de Vereniging Nederlandse Gemeenten, de Federatie Grote Monumentengemeenten, het overleg van Provinciale Steunpunten Monumentenzorg en het Nationaal Contact Monumenten.

Het waarderingskader bevat drie domeinen waaronder 17 kwaliteitskenmerken zijn samengebracht.

Uitgangspunt bij het waarderingskader is toetsing op de naleving van de Monumentenwet 1988 in de ruimste zin van het woord. De drie domeinen zijn gericht op 'resultaten' (er is een weloverwogen samengesteld bestand aan monumenten die zorgvuldig in stand worden gehouden), 'effectiviteit' (het proces gebeurt zorgvuldig en doelmatig) en 'waarborg' (de zorg voor de monumenten is verzekerd). Het waarderingskader is bijgevoegd als bijlage bij dit rapport.

Opzet van de inspectie

De opzet van de inspectie is als volgt:

1. Als eerste actie vindt een analyse van beleidsdocumenten plaats die vooraf, op verzoek van de Erfgoedinspectie, door de betreffende gemeente zijn toegestuurd;
2. Vervolgens wordt een selectie gemaakt van maximaal zes recente restauratieprojecten in de gemeente, waarvan specifieke vooraf toegestuurde documenten worden bestudeerd;
3. In de gemeente worden gesprekken gevoerd met diverse betrokkenen om een zo compleet mogelijk beeld van de kwaliteit van de monumentenzorg ter plaatse te verkrijgen. Het betreft gesprekken met de portefeuillehouder en de beleidsambtenaar voor monumentenzorg, andere ambtenaren betrokken bij monumentenzorg, de monumentencommissie, de regioconsulent van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten, de consulent van de provincie (indien van toepassing) en vertegenwoordigingen van historische groeperingen;
4. De onder stap 2 genoemde restauratieprojecten worden ter plaatse bezocht als een 'reality check' en er wordt gesproken met de betrokken eigenaren en hun architecten of aannemers;
5. Alle verzamelde gegevens worden verwerkt en gewaardeerd.

Het inspectieonderzoek leidt vervolgens tot dit rapport, dat eerst in conceptvorm naar de gemeente is gestuurd ter bespreking en verifiëring van feitelijke gegevens. Na verwerking van eventueel commentaar stelt de Erfgoedinspectie het definitieve rapport op. Het gemeentebestuur krijgt hiermee een overzicht van de kwaliteit van de monumentenzorg in haar gemeente, gemeten naar het moment. Het rapport kan gebruikt worden om betrokkenen te informeren, beleid bij te stellen en interne verbeteringen uit te zetten. Op deze wijze wil de Erfgoedinspectie de gemeente stimuleren een kwalitatief zo goed mogelijk monumentenbeleid te voeren.

Leeswijzer

Het document is als volgt opgebouwd: hoofdstuk 2 gaat in op het profiel van de gemeente, inclusief een beschrijving van de actoren die in die gemeente werkzaam zijn. In hoofdstuk 3 worden de bevindingen met betrekking tot beleid en uitvoering uitgewerkt per domein. Per onderdeel worden waar mogelijk aanbevelingen ter verbetering gedaan. Deze aanbevelingen zijn gericht aan de gemeente, omdat daar de mogelijkheden en de bevoegdheden liggen om de verbeterpunten uit te voeren en/of te coördineren. Alleen onder de paragraaf *Advisering* zijn de aanbevelingen niet aan de gemeente maar aan het betreffende adviesorgaan gericht.

Tenslotte worden in hoofdstuk 4 de bevindingen en de aanbevelingen samengevat.

Het document wordt afgerond met een drietal bijlagen: een overzicht van geraadpleegde documenten, het Waarderingskader (met toelichting) dat gehanteerd is bij de inspectie, en een lijst met gebruikte afkortingen.

In dit hoofdstuk wordt de situatie in de gemeente Oudewater beschreven voor zover deze van toepassing is op de monumentenzorg. Naast een korte ruimtelijk-historische beschrijving van het grondgebied van de gemeente wordt in kengetallen en in een opsomming van actoren een beeld gevormd van de belangrijkste randvoorwaarden voor de monumentenzorg in Oudewater.

De gemeente Oudewater bestaat uit Oudewater, Hekendorp, Vliet en de boerderijstroken Hekendorpsebuurt, Hoenkoop, Papekop, Diemerbroek en Ruigeweide. De boerderijstroken Willeskop, Lange Linschoten en Snelrewaard vallen deels binnen de gemeente Oudewater. De gemeente Oudewater is op 1 september 1970 overgegaan van de provincie Zuid Holland naar de provincie Utrecht. Bij de provinciegrenswijziging van 1989 kreeg Oudewater er enkele kernen bij en heeft het haar huidige omvang gekregen.

De nederzetting Oudewater is aan het einde van de tiende eeuw ontstaan bij de uitmonding van de Lange Linschoten (het Oude Water) in de Hollandsche IJssel. Oudewater is een dijkstad waarbij de kronkelende Linschoten als haven fungeerde. De overkluizing ervan dient als marktplein. De stad werd in 1321 voor het eerst ommuurd. In 1575 werd de stad door de Spanjaarden ingenomen. Een bloedbad volgde en een groot deel van de stad werd door brand verwoest. Ingrijpend herstel was nodig. Dankzij de touwfabricage, die na 1575 verder opbloede, kon economisch herstel snel plaatsvinden. Van veel huizen is nu nog duidelijk dat zij uit de periode 1575-1640 dateren. De verdedigingswerken werden na 1575 gemoderniseerd en er vond een complete vernieuwing van het zuidelijke deel van de vestingwerken plaats. Ook in later tijd werden de vestingwerken nog verder uitgebreid. In de binnenstad zijn veel historische structuren bewaard gebleven en dat geldt ook voor de bebouwing. De binnenstad is dan ook aangewezen als rijksbeschermd stadsgezicht. Buiten de stad Oudewater hebben bovengenoemde boerderijlinten grote cultuurhistorische waarde. Er bevinden zich monumentale boerderijen die zich in de meeste gevallen nog in hun oorspronkelijke landelijke context bevinden.

2.1 Kengetallen

1. Samenstelling gemeente Oudewater (bron: Gemeente Oudewater)

Samenstelling	Aantal
Aantal inwoners (per 1 oktober 2006)	9.947
Oppervlakte	4016 ha

2. Aantal monumenten

Soort	Aantal
Rijksmonumenten volgens opgave gemeente ²	166
Rijksmonumenten volgens opgave RACM ³	156
Rijksbeschermdde stads- en dorpsgezichten	1
Gemeentelijke stads- en dorpsgezichten	0
Provinciale monumenten	0
Gemeentelijke monumenten	140

3. Eigenaren van Rijksmonumenten

Soort	Aantal particulier	Aantal gemeente	Aantal Stichting/ coöperatie
Rijksmonumenten	156	5	5

4. Financiële gegevens op jaarbasis

Soort	Bedrag
Bijdrage Rijk (tijdvak 2001-2005) gemiddeld per jaar	€ 154.830
Eigen middelen (op jaarbasis 2006)	0

² Het verschil in aantal rijksmonumenten volgens opgave van de gemeente en die van de RACM heeft te maken met een andere manier van tellen. De RACM telt complexen als één monument en gemeenten vaak niet.

³ Zie bij 2)

2.2 Actoren

A. Gemeente

Soort	Aantal
Aantal fte's beleidsmatig	0,10
Aantal fte's uitvoerend (begeleiding, vergunningen, handhaving)	0,20

De gemeente Oudewater is organisatorisch ingedeeld in vier sectoren: Bestuur en Bewonerszaken, Middelen, Beheer Openbare Ruimte en Ruimtelijke Ontwikkeling, Economische Zaken en Volkshuisvesting. Monumentenzorg is ondergebracht bij de sector Ruimtelijke Ontwikkeling, Economische Zaken en Volkshuisvesting. Bestuurlijk valt monumentenzorg binnen de portefeuille van de wethouder die ook Ruimtelijke Ordening onder zich heeft.

B. Adviescommissie

De monumentencommissie van de gemeente Oudewater is ondergebracht bij de Vereniging Dorp, Stad en Land in Rotterdam. Die vereniging heeft voor veel aangesloten gemeenten in Zuid Holland en Zeeland één grote monumentencommissie en werkt binnen die gemeenten met gemandateerde leden. Oudewater ligt weliswaar sinds de jaren zeventig binnen de provincie Utrecht, maar werkt voor wat betreft de welstandscommissie al 70 jaar met Vereniging Dorp, Stad en Land samen.

De grote monumentencommissie komt in principe niet bij elkaar, maar kan door de gemandateerde leden worden gebruikt om op terug te vallen bij complexe zaken. Binnen de gemeente Oudewater werkt één gemandateerd lid dat wordt ondersteund door de secretaris van de monumentencommissie. Bij de welstandscommissie is dat eveneens het geval. Deze personen werken samen wanneer het gaat om ontwikkelingen in het beschermde stadsgezicht.

C. Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM, voorheen Rijksdienst voor de Monumentenzorg (RDMZ))

De RACM adviseert de gemeente over restauraties en wijzigingen van rijksmonumenten en ingrepen in het beschermde stads- of dorpsgezicht.

D. Stichtingen en Verenigingen

Binnen de gemeente zijn twee historische verenigingen en stichtingen actief. Stichting Hugo Kotestein maakt zich sterk voor het behoud en de versterking van de (historisch-) ruimtelijke kwaliteit van de stads- en dorpsgebieden en het landelijke gebied. De Geschiedkundige Vereniging Oudewater houdt zich bezig met het cultureel erfgoed in de stad Oudewater. Dat doet zij zowel door middel van publicaties en dergelijke als door belangenbehartiging voor onder druk staande cultuurhistorische waarden.

E. Eigenaren, architecten en aannemers

Eigenaren zijn als eerste verantwoordelijk voor de instandhouding van hun eigen rijksmonument. Zij onderhouden het object en maken plannen voor de restauraties, die meestal door architect en aannemer worden geconcretiseerd en uitgevoerd.

In het Waarderingskader Instandhouding Rijksmonumenten (bijlage II) zijn kwaliteitskenmerken en indicatoren aangegeven. Hieronder wordt per domein ingegaan op deze kwaliteitskenmerken en indicatoren in de gemeente Oudewater.

Op basis van het uitgevoerde onderzoek komt de inspectie tot de hieronder genoemde bevindingen (zie ook hoofdstuk 1 over de opzet van het onderzoek). Daar waar de inspectie het nodig vindt, worden aanbevelingen gedaan. Deze aanbevelingen komen voort uit de bevindingen en hebben als doel een accent te leggen op de meest in het oog springende zaken die mogelijk voor verbetering vatbaar zijn. Op basis van dit rapport vraagt de Erfgoedinspectie / Monumenten aan de gemeente - en daar waar nodig andere betrokkenen - om een reactie te geven op deze aanbevelingen.

3.1 Domein resultaten

Vraagstelling: Het bestand aan monumenten wordt zorgvuldig in stand gehouden

Dit domein gaat in op de vraag of de beschermde waarden sinds de aanwijzing, op aanvaardbaar niveau zijn behouden. Daarbij gaat het erom of het monument in goede staat verkeert en of er een visie op instandhouding is, die is gericht op de waarden van het monument. Van belang daarbij is of de subsidies en financiële regelingen de instandhouding en restauratie stimuleren. Anderzijds wordt bij dit domein gekeken of voor de restauratie en/of wijziging een deugdelijk plan is opgesteld en of dit op de juiste wijze is uitgevoerd.

Beschermde waarden

Op basis van de 'reality check' binnen de gemeente en de rondgang door de gemeente Oudewater heeft de Erfgoedinspectie de indruk dat het bestand van rijksmonumenten in de meeste gevallen zorgvuldig in stand wordt gehouden.

Bij twee van de bezochte objecten in het kader van de 'reality check' heeft de Erfgoedinspectie geconstateerd dat bij de werkzaamheden cultuurhistorische waarden verloren zijn gegaan. Bij één van de bezochte objecten is de interne structuur gewijzigd en bij de andere is een authentieke plafondschildering overschilderd.

Visie op instandhouding

Uit de gesprekken met de eigenaren van de zes objecten van de 'reality check' blijkt dat zij zich verantwoordelijk voelen voor de instandhouding van het monument, al weegt het gebruiksbelang bij sommigen zwaarder dan de monumentale waarde van het object. Met uitzondering van de gemeente Oudewater, die eigenaar is van één van de bezochte objecten, heeft geen van de eigenaren een schriftelijke of mondelinge visie op de instandhouding van het rijksmonument. Het blijkt dat de eigenaren van de bezochte

objecten niet bewust bezig zijn met de instandhouding van hun monumenten op de lange termijn. Het bestaan van organisaties zoals de Monumentenwacht is niet echt bekend ondanks het feit de gemeente alle monumenteigenaren vier jaar geleden informatie heeft toegestuurd over deze organisatie. De gemeente heeft als eigenaar wel een abonnement.

Aanbevelingen:

- Overweeg een stimulerende rol bij het ontwikkelen van de visie van eigenaren te spelen. Dat kan bijvoorbeeld door tijdens procedures te wijzen op het belang van een onderhoudsplan.
- Wijs eigenaren actief op het bestaan van organisaties zoals de Monumentenwacht.

Restauratie en/of wijziging

Voor de werkzaamheden aan alle bezochte objecten uit de 'reality check' is een monumentenvergunning afgegeven en bij alle zes objecten was de restauratie ten tijde van de inspectie afgerond.

De restauraties zijn vrijwel alle op de juiste wijze uitgevoerd en op de juiste wijze door de gemeente begeleid. Wel is het zo dat bij geen van de restauraties een schriftelijke verantwoording na afloop van de uitvoering is aangetroffen. Dat is vooral bij twee objecten van belang in verband met belangrijke tussentijdse wijzigingen.

De gemeente informeert eigenaren en architecten over subsidies en financiële regelingen. Deze worden dan ook vrijwel overal gebruikt en dragen bij aan de instandhouding van het monument.

3.2 Domein effectiviteit

Vraagstelling: Het proces gebeurt zorgvuldig en doelmatig

In dit domein wordt ingegaan op het verloop van het proces bij onder andere vergunningverlening. In de eerste plaats is het van belang dat ten behoeve van de instandhouding van monumenten voldoende kennis aanwezig is bij de overheid en bij de initiatiefnemer en zijn architect en dat deze kennis adequaat wordt toegepast. Daarnaast wordt ingegaan op diverse vormen van cultuurhistorisch onderzoek ten behoeve van restauraties. De kwaliteit van de diverse adviezen, de vergunningen en de besluitvorming wordt getoetst en tenslotte is het handhavingsbeleid van belang.

Onderzoek

In de *Structuurvisie gemeente Oudewater mei 2005* is een cultuurhistorische analyse over het gemeentelijke gebied van Oudewater verwerkt. Volgens de gemeente is in het in 2006 van kracht geworden bestemmingsplan Binnenstad de cultuurhistorische waarde eveneens

uitgangspunt geweest.⁴ De inspectie heeft van dit stuk geen kennis kunnen nemen. Beide stukken kunnen een goede basis zijn wanneer cultuurhistorie bij projecten wordt betrokken.

Voor de restauratie van één van de bezochte objecten is een bouwhistorisch onderzoek verricht. Dat onderzoek vond plaats op verzoek van de RACM en de Monumentencommissie naar aanleiding van het ingediende plan. Dat plan is op basis van het onderzoeksrapport bijgesteld.

De gemeente Oudewater vraagt vrijwel nooit om een dergelijk bouwhistorisch onderzoek voorafgaand aan de restauratie en nader bouwhistorisch onderzoek tijdens de werkzaamheden wordt eveneens vrijwel niet uitgevoerd. Wel legt de gemeente Oudewater regelmatig tijdens restauratiewerkzaamheden zelf bouwsporen met behulp van foto's en beknopte beschrijvingen vast. Soms wordt kleurenonderzoek verricht. Deze gegevens worden aan het dossier toegevoegd. Dit is een goede manier om zaken die uit het zicht of helemaal verdwijnen vast te leggen, maar het biedt geen basis voor de restauratie zelf. De gemeente geeft aan te weinig capaciteit te hebben om dergelijke bouwhistorische onderzoeken te initiëren en te stimuleren omdat dat teveel tijd kost. De lokale architecten en aannemers die in Oudewater veelvuldig restaureren hebben eveneens weinig aandacht voor bouwhistorisch onderzoek.

Door het niet laten uitvoeren van dit onderzoek, lopen gemeente en eigenaar echter het risico dat bouwsporen die belangrijk zijn voor de waarde van het monument, ongezien verdwijnen. Bovendien kan meer inzicht voorafgaand aan de werkzaamheden leiden tot een meer verantwoorde restauratie. Een eenvoudige bouwhistorische verkenning kan al veel inzicht opleveren in de cultuurhistorische waarden en de bouwgeschiedenis van het pand. Voor bouwhistorisch onderzoek in het kader van restauratie van een rijksmonument zijn bovendien financiële regelingen van kracht die dergelijk onderzoek stimuleren.

Aanbevelingen:

- Vraag standaard bij bepaalde restauraties om een bouwhistorisch onderzoek.
- Stel criteria op om te bepalen in welke gevallen een dergelijk onderzoek verplicht wordt en hoe diepgaand dat moet zijn.
- Zorg ervoor dat de uitkomsten van dergelijke onderzoeken worden geïmplementeerd in de plannen.
- Attendeer eigenaren erop dat voor een dergelijk onderzoek financiële regelingen bestaan.

⁴ Onder het begrip 'cultuurhistorisch' valt ook 'bouwhistorisch'.

Planvorming

De planvorming verloopt op correcte wijze. Bij alle plannen is vooroverleg gevoerd met de monumentenambtenaar, wat meestal een gunstig effect had op het verdere verloop van de procedure. Dit vooroverleg is naar tevredenheid van alle aanvragers en van de gemeente verlopen.

Drie plannen gingen uit van behoud en herstel van de aanwezige waarden uit het oogpunt van de monumentenzorg. Bij drie andere plannen was het gebruiksbelang voor de eigenaren doorslaggevend.

De werkzaamheden werden van tevoren goed aangegeven en de initiatiefnemers hebben de noodzaak van bepaalde werkzaamheden in de meeste gevallen beargumenteerd.

Planbehandeling

Bij vijf van de zes objecten uit de 'reality check' is de planbehandeling goed verlopen. De gemeente zorgt voor voldoende deskundigheid bij de procedure. De procedure is in de meeste gevallen zorgvuldig gevolgd en de wettelijke termijnen zijn alle gehaald.

De gemeente stelt eisen bij de beoordeling of een plan ontvankelijk is. Vijf van de zes plannen van de bezochte objecten werden in eerste instantie niet ontvankelijk verklaard omdat de aanvraag incompleet was.

Wel is er onduidelijkheid over het moment van ontvankelijkheid. Na aanlevering van de ontbrekende stukken stuurt de gemeente Oudewater de eigenaar geen aparte brief over de ontvankelijkheid. Ze stuurt het plan door aan de RACM en de Monumentencommissie en de eigenaar krijgt hiervan een afschrift. Daarmee gaat de gemeente ervan uit dat de eigenaar op de hoogte is gesteld van het feit dat het plan ontvankelijk is. Deze procedure wordt echter nergens toegelicht en ligt niet vast.

Bij één object was volgens de gemeente sprake van een Algemene verklaring van Positief Advies (APA) van de RACM. Het plan is daardoor niet aan de RACM, maar ook niet aan de Monumentencommissie voorgelegd. Omdat het hier de vergunningsprocedure van een rijksmonument betreft, had dit plan wel degelijk aan de monumentencommissie moeten worden voorgelegd. Dat geldt voor alle plannen die als APA worden behandeld.

Ook over het feit of het hier wel een APA betrof, bestaan twijfels. In de achtermuur van het object werd een deuropening gemaakt. De APA geeft onder meer goedkeuring vooraf als sprake is van een ingreep in zaken die minder dan 50 jaar oud zijn. Deze achtermuur is echter hoogstwaarschijnlijk veel ouder dan 50 jaar. Ook hier wreekt zich het gebrek aan bouwhistorisch onderzoek.

Aanbevelingen:

- Stuur een brief aan de eigenaar om aan te geven dat het ingediende plan ontvankelijk is verklaard of leg de huidige procedure duidelijk vast in beleid.
- Pas de rijkscriteria voor een Algemene verklaring van Positief Advies (APA) van de RACM op de goede manier toe en stem dit af met de RACM. Leg deze aanvragen in ieder geval voor aan de Monumentencommissie

Advisering

Dit punt valt in twee delen uiteen: de adviezen van de monumentencommissie en die van de RACM.

1. Monumentencommissie

In de praktijk komt het er in Oudewater op neer dat de monumentencommissie bestaat uit één gemandateerd lid, een restauratiearchitect. Wanneer hieronder wordt gesproken over de monumentencommissie wordt dit ene lid bedoeld.

De monumentencommissie geeft in Oudewater vakinhoudelijk deskundige adviezen. In sommige adviezen gaat de commissie uitgebreid en gedetailleerd in op de aanvraag. Zij doet dit om de gemeente een extra steun in de rug te geven bij gevallen waar eigenaren het gebruiksbelang zwaarder laten wegen dan het monumentenbelang.

In Oudewater vindt met de Monumentencommissie zo'n vier tot zes keer per jaar overleg plaats over restauratie- en wijzigingsplannen. Dit overleg wordt door de gemeente georganiseerd en initiatiefnemers zijn daar regelmatig bij aanwezig. Van deze overleggen worden door de monumentencommissie geen verslagen gemaakt. Wel legt de monumentenambtenaar voor zichzelf de afspraken vast.

De monumentencommissie vraagt in Oudewater regelmatig naar bouwhistorische verkenningen en onderzoeken om plannen op een zorgvuldige manier te kunnen beoordelen. Dergelijke onderzoeken worden in Oudewater echter niet vaak verricht. Bouwhistorisch onderzoek is niet wettelijk verplicht waardoor de monumentencommissie dit niet kan eisen. Door het vaak ontbreken van bouwhistorische informatie kan de monumentencommissie in Oudewater haar adviestaak echter niet invullen zoals zij dat wenst.

De monumentencommissie wordt niet in een vroeger stadium betrokken bij grootschalige ontwikkelingen in het beschermd stadsgezicht. Omdat er geen structureel beleidsmatig overleg tussen de gemeente en de monumentencommissie plaats vindt kunnen bovengenoemde kanttekeningen niet goed met de gemeente worden besproken.

Aanbeveling:

- Zorg voor een structureel beleidsmatig overleg tussen de gemeente en de Monumentencommissie van Vereniging Dorp, Stad en Land zodat objectoverstijgende zaken besproken kunnen worden en bijvoorbeeld de deskundigheid van de Monumentencommissie ook bij de invulling van locaties in het beschermde gezicht en bij de waardevolle boerderijlinten kan worden betrokken.

Bij de samenstelling van het adviesorgaan zijn vraagtekens te zetten. Vereniging Dorp, Stad en Land heeft met een aantal gemeenten een werkwijze gekozen waarbij de commissies van de diverse gemeenten die ze ondersteunt, bestaan uit één gemandateerd lid. Dit lid kan terugvallen op de grote monumentencommissie, maar dat komt niet vaak voor. De Erfgoedinspectie vindt dat aan deze werkwijze risico's verbonden zijn. Zo zou bij een verschil van inzicht tussen de commissie en een initiatiefnemer een dergelijke terugkoppeling naar de grote monumentencommissie verstandig zijn. Het advies van de monumentencommissie wordt dan een afgewogen oordeel van een commissie en niet van één lid.

Bovendien zijn de leden niet gebonden aan zittingstermijnen. Het monumentencommissielid werkt al vanaf 1994 vanuit Dorp, Stad en Land in de gemeente Oudewater. Het valt te overwegen een zittingstermijn in te stellen.

Verdere professionalisering is mede aan te bevelen vanwege de overgang van de adviesplicht naar –bevoegdheid waarbij er een groter beroep wordt gedaan op de kwaliteit van monumentencommissies.

Aanbevelingen:

- Stel voor de (gemandateerde) leden van de monumentencommissie een zittingstermijn vast.
- Laat een gemandateerd lid van de monumentencommissie regelmatig terugkoppelen aan die grote monumentencommissie.

De monumentencommissie werkt met de door de Vereniging Dorp, Stad en Land in oktober 2006 opgestelde criteria en uitgangspunten. Deze werden overigens ten tijde van de plannen van de 'reality check' nog niet gehanteerd omdat ze op dat moment nog niet waren vastgesteld. Door het werken met criteria en uitgangspunten wordt het voor initiatiefnemers duidelijk waar de commissie zich bij de beoordeling op baseert. Uit de verschillende gesprekken is duidelijk geworden dat initiatiefnemers daar prijs op stellen. Vereniging Dorp, Stad en Land heeft de criteria op haar website staan. In de adviezen die worden gegeven wordt hier impliciet naar verwezen. Hier zou expliciet naar kunnen worden verwezen zodat voor initiatiefnemers duidelijk is waaraan wordt getoetst.

In tegenstelling tot het welstandsonderdeel waarbij verantwoording in verslagen en jaarverslagen een wettelijke verplichting is, stelt Vereniging Dorp, Stad en Land voor haar monumentencommissie geen aparte verslagen en jaarverslagen op.

De gemeente koppelt het uiteindelijke besluit en de vergunning structureel terug aan de monumentencommissie. Deze besluiten worden door Dorp, Stad en Land echter niet meer bekeken, maar opgeslagen in het betreffende dossier. Hierdoor bestaat bijvoorbeeld geen inzicht in hoe vaak adviezen worden overgenomen. Bij de 'reality check' heeft de Erfgoedinspectie geconstateerd dat onder andere een advies om een plan aan te houden en een advies om bouwhistorisch onderzoek te laten verrichten, niet door de gemeente zijn overgenomen. Bovendien worden tussentijdse wijzigingen niet aan Dorp, Stad en Land voorgelegd. Dit is door Dorp, Stad en Land niet gesignaleerd.

Aanbevelingen:

- Leg de uitkomsten van de planoverleggen van de monumentencommissie met de gemeente en initiatiefnemers schriftelijk vast.
- Leg eveneens jaarlijks verantwoording af van de werkzaamheden van de monumentencommissie door het opstellen van een jaarverslag.
- Bekijk de uiteindelijke vergunningen zodat inzicht ontstaat in wat er met de adviezen van de monumentencommissie gebeurt en hier, indien wenselijk, overleg over kan plaatsvinden met de gemeente.

2. Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM)

De schriftelijke adviezen van de RACM zijn duidelijk en in de meeste gevallen afgewogen tot stand gekomen.

Tussen de RACM en de gemeente vindt regelmatig in een vroeg stadium bilateraal overleg plaats. De consultants gaan voor vrijwel elk restauratie- en wijzigingsplan in overleg met de gemeente ter plaatse kijken. Tijdens de uitvoering is er echter nauwelijks contact meer met de gemeente.

De RACM voert geen structureel ambtelijk of bestuurlijk overleg en ze stelt zich in het algemeen afwachtend op. Uit de gesprekken is bijvoorbeeld gebleken dat het de RACM niet duidelijk is wanneer een plan ontvankelijk is verklaard, maar hij informeert hier ook zelf nooit naar. Ook laat de RACM aan de monumentenambtenaar zelf over te beoordelen of de RACM betrokken moet worden bij tussentijdse wijzigingen. Dit gebeurt in Oudewater te weinig waardoor soms zaken ongezien en ongedocumenteerd verdwijnen.

De RACM vraagt vrijwel nooit om een bouwhistorische onderbouwing in de vorm van een verkenning of onderzoek. De RACM ziet hiertoe weinig mogelijkheden omdat bouwhistorisch onderzoek niet in de Monumentenwet 1988 is verankerd. Bovendien ziet ze een probleem in het feit dat voor dergelijk onderzoek het pand gedeeltelijk moet worden

ontmanteld vooruitlopend op de vergunningprocedure. Met andere woorden, voor de ontmanteling zelf zou ook een vergunning noodzakelijk zijn.

De Erfgoedinspectie merkt op dat binnen de RACM verschillend wordt gedacht over dit onderwerp en dat het per regio verschilt of bouwhistorisch onderzoek wordt verlangd. De RACM en de monumentencommissie kunnen aanvragen soms dus niet goed beoordelen omdat belangrijke bouwhistorische gegevens ontbreken. Men durft geen onderzoek te eisen, terwijl dat een kwaliteitsverbetering betekent bij de beoordeling van de plannen.

Bestuurlijk en ambtelijk structureel overleg is van belang om in een vroeg stadium kennis te delen. Dat geldt in Oudewater vooral voor zaken die meer algemeen cultuurhistorisch getint zijn zoals ontwikkelingen in het beschermde gezicht. Hier wordt onder Waarborg, paragraaf Kennis (hoofdstuk 3.3.) nader in gegaan.

De gemeente Oudewater zou volgens de Erfgoedinspectie een groter beroep kunnen doen op de deskundigheid van de RACM. Daarmee wordt de kennis over de aanwezige waarden gedeeld.

In het bilaterale overleg tussen de regioconsulenten van de RACM en de gemeente worden lopende bouwplannen en ontwikkelingen in het beschermde stadsgezicht besproken. Bij één van de objecten vond kort voor de afgifte van de vergunning een wisseling van regioconsulent plaats. Deze had een ander inzicht dan de voorganger en adviseerde in tegenstelling tot de voorganger negatief. De gemeente vond dat deze aanpassing van het advies te laat in het proces plaats vond en is gemotiveerd afgeweken van het advies.

De gemeente stuurt conform de Monumentenwet 1988, artikel 16 lid 5 afschriften van alle besluiten naar de RACM en deze bekijkt op haar beurt de besluiten zorgvuldig voordat ze worden gearchiveerd.

Aanbevelingen:

- Stel ambtelijk en bestuurlijk overleg tussen de RACM en de gemeente in om enerzijds de kennis over de aanwezige waarden over en weer te vergroten en de uitvoering inclusief tussentijdse wijzigingen te bespreken en anderzijds beleidsmatige aspecten te kunnen bespreken.
- Maak gebruik van de, mede door de RACM, opgestelde richtlijnen voor bouwhistorisch onderzoek.

Besluit

In de vergunningen wordt verwezen naar de adviezen van RACM en de Monumentencommissie met behulp van data en kenmerken. Tevens wordt verwezen naar de gewaarmerkte tekeningen. Bij elke vergunning zit een reeks randvoorwaarden waarin de opmerkingen van beide partijen terug komen. Ook hiernaar wordt verwezen

in de vergunning. Eén keer is afgeweken van het advies van de RACM omdat deze dienst tijdens het proces op zijn positieve oordeel terugkwam. Dit afwijken is, zowel in het besluit als in het bijbehorende collegevoorstel duidelijk gemotiveerd.

Uitvoering

Bij vier van de zes objecten uit de 'reality check' is tijdens de restauratie afgeweken van de vergunning. Deze afwijkingen vonden plaats in overleg met de gemeente. Deze legt tussentijdse wijzigingen echter niet voor aan de RACM of de Monumentencommissie. De gemeente geeft aan dit niet te doen omdat daar veel werkzaamheden uit voortkomen en daarvoor ontbreekt de capaciteit. Tijdens de 'reality check' is echter gebleken dat bij één object bij de tussentijdse wijziging cultuurhistorische waarden zijn verdwenen. De Erfgoedinspectie beschouwt deze gang van zaken als een tekortkoming in het uitvoeringsproces die zo snel mogelijk moet worden opgelost. Overigens worden wijzigingen ook niet vastgelegd in revisietekeningen waardoor de informatie verdwijnt.

De werkzaamheden worden door de monumentenambtenaar nauwlettend gevolgd. Elke twee á drie weken vindt een bezoek aan de restauratie plaats waarbij de stand van zaken wordt besproken. Ook zijn bij vrijwel alle plannen architecten en aannemers betrokken geweest. De werkzaamheden zijn, op één van de bezochte objecten na, deskundig uitgevoerd. Bij het pand dat de uitzondering vormt, vertrok de aannemer in een vroeg stadium van de uitvoering en was met de onderaannemers weinig contact mogelijk.

Aanbevelingen:

- Betrek zowel de Monumentencommissie als de RACM standaard bij tussentijdse wijzigingen.
- Houd rekening met de werkzaamheden die voortvloeien uit de advisering en behandeling van tussentijdse werkzaamheden.
- Vraag na afronding van de werkzaamheden om revisietekeningen

Beheer en onderhoud

Bij vijf van de zes objecten is sprake van een juist beheer. In de meeste gevallen is sprake van de oorspronkelijke functie die wordt voortgezet. Bij het object dat gemeentelijk bezit is en een toeristische functie heeft, is de maximale hoeveelheid bezoekers aan banden gelegd om grote ingrepen in het kader van de brandveiligheid te voorkomen.

Alle panden van de reality check zijn goed onderhouden.

3.3 Domein waarborg

Vraagstelling: De zorg voor de monumenten is verzekerd

Bij dit domein gaat het erom of de monumentenzorg binnen de gemeente goed is ingebed. Heeft de gemeente voldoende kennis in huis of kan ze in ieder geval beoordelen wanneer ze advies moet inwinnen. Zijn er een monumentennota en monumentenverordening aanwezig en zijn de monumenten opgenomen in vigerende bestemmingsplannen. Daarnaast is het van belang dat de gemeente zorgt voor een goede informatieoverdracht en oog heeft voor de maatschappelijke meerwaarden van monumenten. Tenslotte wordt de schriftelijke verantwoording en daarmee de documentatie getoetst en wordt gekeken naar de aanwezigheid van kwaliteitszorg.

Kennis

Bij de gemeente is voldoende restauratietechnische kennis aanwezig om restauraties en wijzigingen van rijksmonumenten te kunnen begeleiden. Dit wordt bevestigd door de gesprekken met de eigenaren van de zes bezochte objecten, de Monumentencommissie en de RACM. Ook de kennis over de relevante wet- en regelgeving en de financiële regelingen is bij de gemeente goed aanwezig. Deze kennis wordt bijgehouden door middel van jaarlijkse cursussen op dit gebied. In het kader van kennisuitwisseling vindt ook een driemaandelijks overleg plaats met de naastgelegen gemeenten Lopik en Montfoort. De bouwhistorische kennis kan bij de gemeente Oudewater verder worden ontwikkeld, zodat in ieder geval kan worden ingeschat op welk moment specialisten van buiten moeten worden betrokken. Dat kunnen specialisten van de RACM zijn.

Cultuurhistorische kennis in brede zin is binnen de gemeente nog nauwelijks ontwikkeld. In de *Structuurvisie gemeente Oudewater* van mei 2005 en (volgens de gemeente) in het *Bestemmingsplan Binnenstad 2006* zijn weliswaar cultuurhistorische kaders opgenomen, maar deze zijn door externen specifiek voor deze plannen geschreven.

De verschillende vormen van kennis die van belang zijn voor een goede monumentenzorg zijn bij slechts één persoon belegd. Intern is nog geen sprake van kennisdeling en integraliteit op dit vlak.

In de eerste plaats wordt de kennis vanuit de gemeentelijke monumentenzorg niet structureel in een vroeg stadium ingezet bij grootschalige ontwikkelingen binnen het beschermde gezicht en bij waardevolle boerderijlinten binnen het gemeentelijke grondgebied. In de tweede plaats gaat het bij cultuurhistorische kennis om veel meer dan restauratietechnische kennis die op dit moment wel bij de gemeente aanwezig is. Voor die benodigde bredere kennis kan om te beginnen worden geput uit de aanwezige deskundigheid bij de RACM en de monumentencommissie. Ook kan de gemeente overwegen voorafgaand aan ontwikkelingen in het beschermde gezicht en de waardevolle

linten, een cultuurhistorische verkenning of analyse uit te laten voeren die bij het verdere planproces wordt betrokken. Dan is het van groot belang dat over dit aspect van de monumentenzorg basiskennis aanwezig is bij de coördinator Ruimtelijke Ordening. Dat geldt overigens ook voor andere aan de monumentenzorg verwante beleidsvelden zoals Onderwijs en Cultuur.

Aanbevelingen:

- Ontwikkel de cultuurhistorische kennis bij de gemeente in bredere zin zowel bij monumentenzorg als bij ruimtelijke ordening.
- Zorg voor een werkklimaat waarbij monumentenzorg integraal wordt meegenomen.
- Laat voorafgaand aan ruimtelijke ontwikkelingen cultuurhistorische verkenningen uitvoeren.

Toezicht en handhaving

De gemeente Oudewater heeft recent een Handhavingsbeleid vastgesteld waarin de monumentenzorg goed is verankerd. De gemeente houdt toezicht op de naleving van de Monumentenwet 1988. De monumentenambtenaar verricht de opsporing- en de handhavingstaken. Voor de juridische aspecten is er een handhavingsjurist waarop kan worden teruggevallen. De gemeente meldt dat in 2006 van de 170 handhavingsacties één actie een rijks- en één een gemeentelijk monument betrof.

De gemeente heeft zelf vijf rijksmonumenten in bezit. De monumentenambtenaar beheert deze monumenten en zorgt voor het onderhoud en eventuele restauraties. Dit betekent dat de monumentenambtenaar plannen zowel ontwikkelt als toetst. Dit is een kwetsbare en onwenselijke situatie. Beter is het beheer van de objecten bij een andere deskundige functie onder te brengen en voor onderhoud- en restauratiewerkzaamheden standaard terug te vallen op de deskundigheid van de monumentenambtenaar.

Informatieoverdracht

Bijzonder is dat de gemeente Oudewater actief aan informatieoverdracht bij monumenten werkt. Betrokkenen worden uitvoerig geïnformeerd over de geschiedenis van het betreffende object en over de financiële en wettelijke regelingen. De gemeente Oudewater heeft tal van brochures die te maken hebben met het restaureren van monumenten. Er zijn brochures over het handhavings- en welstandsbeleid, hand-outs over restauratieaspecten zoals voegwerk, pleisterwerk, rieten daken, vensters en over monumentenzorg in Oudewater. Ook is er informatie beschikbaar over boerderijen. Daarvan is er overigens een toegespitst op Noord-Brabantse boerderijen, wat verwarrend werkt.

De door de gemeente Oudewater beschikbaar gestelde informatie is in het algemeen helder en relevant. Ook de informatie over monumenten en de betreffende vergunningsprocedures op haar website is adequaat.

De gemeente Oudewater werkt samen met de historische verenigingen en heeft met de Stichting Hugo Kotestein vier maal per jaar overleg. Ook vindt ad hoc overleg plaats tussen de monumentenambtenaar en de mensen van de historische verenigingen. De verenigingen missen bestuurlijk overleg met de gemeente.

Aanbeveling:

Geef de historische verenigingen gelegenheid voor bestuurlijk overleg met de gemeente.

Documentatie

In de dossiers zitten de relevante stukken en de dossiers zijn goed raadpleegbaar bij de gemeente Oudewater.

Beleid

De gemeente Oudewater heeft een actuele monumentenverordening uit 2006. De beleidsnota monumentenzorg is echter verouderd. Deze dateert uit 1994. Op zich staat daar een aantal uitgangspunten in dat een goede basis vormt voor een nieuwe actuele nota. Maar doordat hij verouderd is, ontbreken belangrijke zaken als bouwhistorisch onderzoek en inbedding van de monumentenzorg in andere beleidsvelden van de gemeente zoals de Ruimtelijke Ordening.

De welstandsnota houdt rekening met cultuurhistorische aspecten, maar het ruimtelijke en stedelijke beleid doet dat nauwelijks. In de structuurvisie zijn weliswaar cultuurhistorische waarden aangegeven, maar op projectniveau wordt dit aspect nog niet meegenomen. Een cultuurhistorische waardenkaart zou bij verdergaande integratie van cultuurhistorie en ruimtelijke ordening, een goede basis zijn.

Het gebrek aan integratie tussen cultuurhistorie en ruimtelijke ordening wreekt zich onder andere bij de invulling van een aantal locaties in of aan de rand van het beschermde gezicht. Er is geen beeld van de aanwezige cultuurhistorische waarden op de betreffende locaties en geen duidelijke analyse van wat ermee moet gebeuren. Ook de RACM en de Monumentencommissie worden bij dergelijke planvorming niet tijdig betrokken.

Doordat het beleid voor monumenten en cultuurhistorie niet in een beleidsplan is verankerd en deze beide aspecten ook niet in het ruimtelijke en stedelijke beleid zijn verweven, is een ad hoc benadering van de monumentenzorg ontstaan. De Oudewaterse monumentenzorg richt zich in de praktijk vooral op de instandhouding van objecten en niet op de instandhouding en verwerking van historische structuren et cetera. Dat is opmerkelijk bij een gemeente met zoveel cultuurhistorische waarden. Door deze manier van werken bestaat het risico dat de gemeente alsmaar achter ontwikkelingen aanloopt waarbij cultuurhistorische waarden in het geding zijn.

Aanbevelingen:

- Actualiseer het monumentenbeleid uit 1994 door het aan te vullen met recente ontwikkelingen zoals het groeiende belang dat aan bouwhistorisch onderzoek wordt gehecht.
- Regel in het beleidsplan monumentenzorg dat cultuurhistorie in bredere zin wordt geïntegreerd in andere beleidsvelden zoals RO en cultuur.

Kwaliteitszorg

De gemeente heeft geen specifiek plan voor de kwaliteitszorg met betrekking tot de monumentenzorg. De processen en het beleid rond monumentenzorg worden niet systematisch geëvalueerd; er wordt niet gericht gewerkt aan het verbeteren van de kwaliteit.

Maatschappelijke meerwaarde

De gemeente Oudewater geeft er geen blijk van de maatschappelijke meerwaarde van de aanwezige monumenten bewust in te zetten op educatief, toeristisch en economisch gebied. Wel steunt de gemeente de Open Monumentendag door een financiële bijdrage en haar deskundigheid en ze plaatst informatieborden bij belangrijke cultuurhistorische plaatsen. Bovendien heeft de gemeente Oudewater schildjes voor alle rijks- en gemeentelijke monumenten laten maken. Deze op zich goede acties vinden echter ad hoc plaats zonder structureel beleid. Met de gemeentelijke medewerkers Cultuur en Onderwijs vindt evenmin structureel overleg plaats. Naar eigen zeggen lopen waardevolle gemeentelijke initiatieven door gebrek aan integraliteit en vastgesteld beleid vast. Dat komt onder andere tot uitdrukking in de gang van zaken rond de zogenaamde boerderij van Wilhelmina van Pruisen. De gemeente heeft het initiatief actief ondersteund dit monument te laten exploiteren als hotel en toeristische attractie maar dat is op het laatste moment mislukt. De gemeente en de Erfgoedinspectie verwachten beide dat bij een integraal toeristisch en cultuurhistorisch beleid de kans op slagen groter zou zijn geweest.

Naar aanleiding van bovengemelde bevindingen komt de inspectie over de stand van zaken van monumentenzorg in de gemeente Oudewater tot conclusies die hieronder zijn samengevat.

De Erfgoedinspectie heeft de monumentenzorg binnen de gemeente Oudewater getoetst op basis van het *Waarderingskader Instandhouding Rijksmonumenten* (zie bijlage 2). De Erfgoedinspectie heeft geconstateerd dat de gemeente in de meeste gevallen voldoet aan de kwaliteitskenmerken van het domein Resultaten waarbij het erom gaat of *'het bestand aan monumenten zorgvuldig in stand wordt gehouden'*.

Bij een aantal kwaliteitskenmerken binnen het domein Effectiviteit (*Het proces gebeurt zorgvuldig en doelmatig*) en binnen het domein Waarborg (*De zorg voor de monumenten is verzekerd*) plaatst de Erfgoedinspectie kanttekeningen.

De Erfgoedinspectie heeft de indruk dat de rijksmonumenten in Oudewater in de meeste gevallen zorgvuldig in stand worden gehouden. De procedures worden meestal correct gevolgd, de termijnen worden ruimschoots gehaald en in de dossiers zijn de juiste stukken terug te vinden. Wel is de visie op de instandhouding van de rijksmonumenten bij de eigenaren wat onderontwikkeld. Een aantal vindt het gebruiksbelang van minstens even groot belang als de aanwezige monumentale waarde. Bovendien zijn bij de 'reality check' geen particuliere eigenaren aangetroffen die bewust nadenken over het onderhoud van hun monument in de toekomst. De Erfgoedinspectie realiseert zich dat het soms moeilijk is eigenaren te bereiken en ze te overtuigen van wat goed is voor hun monument. Toch zou de gemeente kunnen overwegen hier een stimulerende rol door middel van gerichte informatievoorziening te spelen. Dat kan ook goed omdat de monumentenambtenaar bij monumenteneigenaren veel krediet heeft en wordt ervaren als toegankelijk en behulpzaam.

De gemeente Oudewater kiest voor snelle, duidelijke en correcte procedures en ze slaagt er meestal in dit streven ten uitvoer te brengen. De efficiënte en correcte benadering van de procedures van de gemeente Oudewater heeft echter een keerzijde. Ten gevolge van de keuze de beschikbare capaciteit voor monumentenzorg in te zetten voor een snelle afhandeling van de procedures, komt de gewenste inhoudelijke begeleiding van restauraties in de knel. Bouwhistorisch onderzoek wordt bijvoorbeeld om deze reden niet gestimuleerd. De gemeente Oudewater is van mening dat het stimuleren en het vergroten van draagvlak hiervoor teveel tijd kost en ziet er daarom vanaf. Tussentijdse wijzigingen worden met hetzelfde argument door de gemeente afgedaan. Terugkoppeling aan en afstemming met de monumentencommissie en de RACM van dergelijke tussentijdse wijzigingen zouden teveel tijd vragen. Door deze gang van zaken kunnen nog tijdens restauraties aanwezige waarden ongezien en ongedocumenteerd verdwijnen. Bij één object

uit de 'reality check' heeft de Erfgoedinspectie dit daadwerkelijk aangetroffen. De gemeente ziet het belang van bouwhistorisch onderzoek en terugkoppeling over tussentijdse wijzigingen wel in, maar deze worden tegelijkertijd ervaren als zaken die de procedure ophouden en daarom en vanwege de kosten klantvriendelijk zijn. De Erfgoedinspectie vindt het gebrek aan aandacht voor bouwhistorisch onderzoek en tussentijdse wijzigingen een tekortkoming in het proces van de uitvoering van restauraties.

De gemeente vindt de deskundigheid van specialisten zoals architecten bij restauraties van groot belang. Zij adviseert initiatiefnemers dan ook actief over architecten, aannemers en andere specialisten. Omdat de gemeente geen voorkeur heeft voor bepaalde partijen, maar vooral kijkt naar welke bedrijven geschikt zijn voor het restauratiewerk noemt ze altijd meerdere specialisten. Bij een aantal architecten uit de 'reality check' is het gebrek aan aandacht voor bouwhistorisch onderzoek echter even groot als bij de gemeente terwijl dit bij het maken van een restauratieplan in bepaalde gevallen toch wenselijk of noodzakelijk is. De gemeente zou ook hier moeten investeren in draagvlak voor dergelijk onderzoek.

De advisering binnen de gemeente Oudewater is inhoudelijk gezien goed op peil. Wel kan de werkwijze van de monumentencommissie verder worden geprofessionaliseerd door de advisering niet meer afhankelijk te maken van één monumentenlid. Ook is een structureel meer beleidsmatig overleg tussen gemeente en commissie en gemeente en RACM gewenst. Dat overleg kan worden benut om kennis te delen en ontwikkelingen uit te wisselen en monumentenzorg beleidsmatig verder te verankeren.

De monumentenzorg binnen de gemeente Oudewater is vooral objectgericht. Er is geen vastgelegde visie op cultuurhistorie in brede zin. De monumentennota dateert van 1994. Deze vormt een goede basis om op voort te borduren, maar tengevolge van diverse landelijke ontwikkelingen in de afgelopen decennia zoals de opkomst van bouwhistorisch onderzoek en de groeiende samenhang tussen Ruimtelijke Ordening en Monumentenzorg, is actualisatie en vooral aanvulling van die nota noodzakelijk. Monumentenzorg en cultuurhistorie worden vrijwel niet ingezet bij ruimtelijke ontwikkelingen terwijl binnen de gemeente toch een aantal grote ontwikkelingen speelt. Tijdens de inspectie is gebleken dat tengevolge van het capaciteitsgebrek niet alleen de uitvoering maar ook het beleidswerk binnen de monumentenzorg onder druk staan.

Samenvatting van de aanbevelingen:

Beleid

- Actualiseer het verouderde monumentenbeleid en vul het aan met recente zaken zoals bouwhistorisch onderzoek
- Leg de samenhang tussen Ruimtelijke Ordening en monumentenzorg en cultuurhistorie beleidsmatig vast en faciliteer een gedeeltelijke integratie van deze twee vakgebieden.

Kennis

- Ontwikkel de bouwhistorische kennis binnen de gemeente zover dat kan worden ingeschat wanneer specifieke deskundigheid moet worden ingeroepen
- Ontwikkel de kennis over cultuurhistorische waarden in brede zin en betrek deze bij grootschalige ontwikkelingen in het beschermde gezicht en in waardevolle linten.
- Maak gebruik van de aanwezige kennis op dit gebied bij de RACM en de Monumentencommissie.

Onderzoek

- Stimuleer bouwhistorisch onderzoek bij zowel eigenaren als architecten en stel dit bij bepaalde restauraties verplicht.
- Ontwikkel criteria om te bepalen wanneer dergelijk onderzoek verplicht wordt.
- Laat voorafgaand aan grootschalige ontwikkelingen in het beschermde gezicht en waardevolle linten, cultuurhistorische verkenningen en/ of effectrapportages uitvoeren. Laat deze een rol spelen bij de betreffende ontwikkeling.

Vergunningprocedure

- Leg vast wanneer een eigenaar weet of zijn plan ontvankelijk is verklaard.
- Volg de APA-procedure op de juiste manier en stem dit af met de RACM.

Advisering

- Professionaliseer de werkwijze van de monumentencommissie.
- Regel structureel, planoverstijgend overleg tussen de gemeente en de RACM en tussen de gemeente en de commissie om de aanwezige kennis te delen en de stand van zaken rond de uitvoering uit te wisselen.

Begeleiding

- Leg tussentijdse wijzigingen standaard voor aan de Monumentencommissie en de RACM en zorg voor revisietekeningen.

Bijlage 1: Geraadpleegde documenten

(Beleids)stukken van de gemeente Heusden

- Notitie 'algemene notitie voor bezoek Erfgoedinspectie'
- Structuurvisie gemeente Oudewater mei 2005
- Landschapsonwikkelingsplan met uitvoeringsprogramma
- Monumentennota 1994 met B&W-voorstel
- Monumentennota 2006
- Lijst van gemeentelijke en rijksmonumenten
- Productenbegroting tot en met 2007
- DSL Technische criteria planbeoordeling monumenten okt 2006 en Algemene uitgangspunten planbeoordeling monumenten
- Brochures/ hand outs:
 - Monumentenzorg in Oudewater
 - Lijst bouwkundige termen
 - Aanwijzingen voor maken van een restauratietekening
 - Aanvraagformulier en toelichting monumentenvergunning
 - Beplanting op boerenerven (ivm cultuurlandschap)
 - Folders monumentenwacht
 - Folders rieten daken (veel rietgedekte boerderijen)
 - Eigen infobladen over vensters, beglazing, rieten daken, voegwerk, pleisterwerk
 - Folders RDMZ
 - Loopbaanbegeleiding voor de historische boerderij
 - Spelregels 'Bouwen, verbouwen, aanleggen, gebruiken en slopen'
 - Subsidieverordening restauratie gemeentelijke monumenten 2006
 - Handhavingsbeleid. Hoe controleert de gemeente of de regels worden nageleefd?
 - Monumentenschildjes voor gemeentelijke en rijksmonumenten

Documenten ten behoeve van de reality checks:

Bouw- en monumentenvergunningen en bijbehorende adviezen van RACM en monumentencommissie, over de monumenten:

- Havenstraat 11
- Hekendorpsebuurt 9
- Wijdstraat 30
- Korte Havenstraat 16
- Leeuweringerstraat 2
- Leeuweringerstraat 37

Bijlage 2: Waarderingskader

Inleiding op het Waarderingskader instandhouding rijksmonumenten

Ten behoeve van de inspecties op het gebied van instandhouding van monumenten, heeft de Erfgoedinspectie een waarderingskader ontwikkeld. Dit is gebeurd in samenspraak met betrokkenen in het monumentenveld in een daartoe ingestelde klankbordgroep.

Dit waarderingskader geeft de contouren aan waarbinnen een inspectie plaatsvindt. In de waarderingskaders heeft de Erfgoedinspectie kwaliteitskenmerken opgenomen die aangeven waaraan een goede monumentenzorg moet voldoen.

Er zijn overigens verschillende soorten inspecties denkbaar naast de inspectie op de instandhouding van monumenten. Zo kan een inspectie betrekking hebben op de omgang met beschermde stads- en dorpsgezichten. Daarnaast kunnen thematische inspecties worden ingericht, met als doel een specifiek onderwerp te onderzoeken. Ook is een inspectie naar de bescherming en aanwijzing van monumenten of beschermde gezichten een voor de hand liggend onderzoek.

Deze toelichting richt zich op de gemeentelijke inspectie, voor wat betreft het onderdeel 'instandhouding'.

Een dergelijke inspectie vindt in de regel in één gemeente plaats en bestaat uit drie onderdelen: een analyse van vooraf te bestuderen documenten, een inspectiebezoek waar gesprekken met verschillende actoren plaatsvinden en het bezoeken van enkele recent gerestaureerde monumenten ter plaatse. Een inspectie wordt afgerond met het vervaardigen van een rapportage, die zal worden gepubliceerd op de website van de Erfgoedinspectie.

Wettelijke basis

Het vertrekpunt voor de uitoefening van het toezicht wordt gevormd door de toepasselijke wet- regelgeving. Hiertoe worden in ieder geval gerekend de Algemene Wet Bestuursrecht en de Monumentenwet 1988 en verwante regelgeving. De wettelijke bepalingen zijn door de Erfgoedinspectie vertaald naar een waarderingskader, dat door haar als beoordelingsmaatstaf wordt gehanteerd.

De sector Monumenten van de Erfgoedinspectie ziet toe op de naleving van de wettelijke bepalingen voor zover ze van toepassing zijn op beschermde rijksmonumenten en stads- en dorpsgezichten.

NB. Archeologische monumenten vallen buiten de inspectie van de sector Monumenten; het toezicht hierop ressorteert onder de sector Archeologie van de Erfgoedinspectie.

De Monumentenwet 1988 geeft de wettelijke uitgangspunten aan voor de Erfgoedinspectie. Zo wordt bijvoorbeeld bepaald hoe een procedure tot vergunningverlening moet verlopen en hoe moet worden geadviseerd over plannen.

De Monumentenwet 1988 geeft de wettelijke uitgangspunten aan voor de Erfgoedinspectie. Zo wordt bijvoorbeeld bepaald hoe een procedure tot vergunningverlening moet verlopen en hoe moet worden geadviseerd over plannen.

De wet gaat uit van decentralisatie van een aantal taken en bevoegdheden naar de gemeentelijke overheid. Mede om die reden biedt de wet mogelijkheden om eigen beleid nader vorm te geven. Deze beleidsvrijheid is aanleiding voor de Erfgoedinspectie om ook andere aspecten van de monumentenzorg te onderzoeken, die van directe of indirecte invloed kunnen zijn op de kwaliteit van de (zorg voor de) rijksmonumenten. Te denken valt aan hoe de monumentenzorg verankerd is in een bredere beleidsopvatting, hoe actief een gemeentebestuur de begeleiding van restauraties ter hand neemt, of hoe cultuurhistorisch onderzoek is verricht t.b.v. de opstelling van restauratieplannen.

Actoren en verificatoren in de inspectie

Hoewel de gemeente als gevolg van de decentralisatie een aantal taken en bevoegdheden bezit om het monumentenbeleid vorm te geven, betekent dit niet dat het gemeentebestuur de enige geïnspecteerde is in de aanpak van de Erfgoedinspectie.

De Erfgoedinspectie heeft in het waarderingskader bij elk kwaliteitskenmerk actoren en verificatoren benoemd. Actoren zijn de partijen die in eerste instantie verantwoordelijk zijn voor de uitvoering of realisatie van een bepaalde taak. Verificatoren zijn de betrokken partijen bij wie kan worden gecheckt of een actor deze taak naar behoren uitvoert.

De gemeente is wel de belangrijkste actor in de te inspecteren onderdelen, maar daarnaast spelen ook andere betrokkenen een rol. Zo vinden ook gesprekken plaats met de lokale monumentencommissie, met de rayonconsulent van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (voorheen de de Monumentenzorg), en met historische verenigingen.

De gemeente wordt dus niet geïnspecteerd als bestuurlijke eenheid, maar als entiteit ofwel als gebied waarbinnen verschillende betrokkenen actief zijn (en dus 'actor' zijn).

Wat hierbij ook belangrijk is om aan te tekenen, is de duidelijke scheiding tussen 'eerstelijns' en 'tweedelijns' toezicht. Waar de sector Monumenten van de Erfgoedinspectie voornamelijk toezicht houdt vanuit de tweede lijn (toezien op de naleving van de wet door anderen), zijn in het bijzonder gemeenten verantwoordelijk voor de eerste lijn. Daarmee wordt de zorg voor juiste planbehandeling, advisering, besluitvorming en begeleiding van de uitvoering bedoeld. De Erfgoedinspectie zal deze taken niet overnemen of overdoen. Dit houdt bijvoorbeeld in dat de gemeente actor is in de begeleiding van de uitvoering en daarop ook zelf moet toezien en handhaven.

Indeling van het waarderingskader

Het kader is ingedeeld in drie zogenoemde domeinen. De drie domeinen zijn gericht op 'resultaten', 'effectiviteit' en 'waarborg'.

Het domein 'resultaten' gaat in op de vraag of het bestand aan rijksmonumenten zorgvuldig in stand wordt gehouden. Er wordt bijvoorbeeld beoordeeld of de waarden van de monumenten sinds de aanwijzing op aanvaardbaar niveau zijn behouden en of restauraties hebben geleid tot een verantwoord resultaat.

In het domein 'effectiviteit' wordt bekeken of het proces van instandhouding zorgvuldig en doelmatig verloopt. Daarbij is onder meer aan de orde of er cultuurhistorisch onderzoek is verricht t.b.v. een verantwoord restauratieplan, of de werkwijze bij het verlenen van vergunningen correct verloopt, inclusief advisering, en of de werkzaamheden recht doen aan de waarden van het monument.

Het domein 'waarborg' gaat in op de vraag of de zorg voor de monumenten is verzekerd, bijvoorbeeld door voldoende kennis, door de aanwezigheid van een beleidsplan, of door een juiste informatieoverdracht. Ook maatschappelijke meerwaarden van de monumentenzorg horen bij de borging van kwaliteit en de verankering in beleidsvoornemens.

Alle 17 kwaliteitskenmerken die in deze drie domeinen zijn gegroepeerd, worden ondersteund door een of meer indicatoren.

Aan de hand van deze indicatoren worden documenten beoordeeld, worden vragen gesteld in de inspectiebezoeken en worden de te bezoeken restauratieprojecten onder ogen genomen als een soort 'reality check'.

De kwaliteitskenmerken en bijbehorende indicatoren moeten niet worden gezien als de vragenlijst die in de praktijk van de inspectie letterlijk worden toegepast. Het is wel een kapstok voor de inspecteur, om alle gegevens die hij bij zijn onderzoeken verkrijgt te kunnen indelen en groeperen.

Normering

Om te kunnen beoordelen of aan een kwaliteitskenmerk wordt voldaan, worden een of meer indicatoren benoemd als 'normindicator'. Dat wil zeggen dat een kwaliteitskenmerk alleen positief kan worden beoordeeld wanneer ten minste de bevindingen over daarbij behorende normindicator positief zijn.

Dit systeem vergemakkelijkt de beoordeling per te onderzoeken situatie, en geeft daarnaast de mogelijkheid om gegevens van verschillende onderzoeken met elkaar te kunnen vergelijken.

In de rapportages van de inspectie worden de indicatoren verwoord in tekstgedeelten die, al naar gelang de lokale situatie, genuanceerd worden. Een normindicator is een hulpmiddel voor de inspecteur om te komen tot vergelijkbare oordelen, die objectiveerbaar zijn.

NB. In dit waarderingskader zijn de normindicatoren niet vermeld omdat de Erfgoedinspectie deze nog zal uittesten in de inspecties die in 2006 en de eerste helft van 2007 worden uitgevoerd.

Toelichting op de drie domeinen

Monumenten zijn ooit aangewezen op grond van hun cultuurhistorische waardebeoordeling. In de Memorie van Toelichting op de Monumentenwet 1988 wordt het begrip 'cultuurhistorische waarde' omschreven als: 'de aan een bouwwerk of gebied toegekende waarde, gekenmerkt door het beeld dat is ontstaan en door het gebruik dat de mens in de loop van de geschiedenis van dat bouwwerk of dat gebied heeft gemaakt'. Het begrip cultuurhistorische waarde' komt herhaaldelijk terug in het waarderingskader omdat de inspectie dit ziet als een van de belangrijkste achtergronden van het wezen van een monument. De inspectie richt zich vanzelfsprekend op de formele vraag of de wet wordt nageleefd door de betrokken partijen. Daarbij kan en moet de inspectie steeds uitgaan van de intrinsieke waarden van het monument zelf. Elke actie die wordt ondernomen moet gericht zijn op de instandhouding van die waarden, en moet in dat kader worden beoordeeld.

Om die reden gaat het bij het domein 'resultaten' om het behoud van de beschermde waarden, om de manier waarop een eigenaar omgaat met die waarden en om de realisatie van werkzaamheden die leiden tot een verantwoord resultaat.

De inspectie wil daarmee niet voorschrijven hoe dat moet gebeuren, maar wel wil zij toezicht kunnen houden op de uiteindelijke resultaten die door anderen worden behaald. De strekking van de Monumentenwet 1988 nodigt daartoe uit, omdat impliciet de juiste interpretatie van het vergunningstelsel hiermee aan de orde is.

In het domein 'effectiviteit' zijn de meeste kwaliteitskenmerken herleidbaar tot specifieke artikelen in de wet. Toch worden ook daar kwaliteitskenmerken onderzocht die in ondersteunende zin bijdragen aan het beoogde wettelijke doel. Zo is deugdelijk onderzoek op cultuurhistorisch gebied een belangrijke voorwaarde voor het vervaardigen van een aanvaardbaar restauratieplan dat beoogt zoveel mogelijk van de beschermde waarden intact te laten.

Onderdelen als 'werkwijze bij planbehandeling' en 'advies door een monumentencommissie' zijn direct te koppelen aan specifieke wetsartikelen 11 tot en met 17.

Ook de uitvoering van de werkzaamheden moeten recht doen aan de waarden van het monument zelf. Uitvoering conform de verleende vergunning is een eerste vereiste, maar deskundige begeleiding en uitvoering zijn ook van groot belang. Deze laatste indicatoren zijn niet wettelijk vastgelegd, maar kunnen niet los gezien worden van de bedoeling van de wet.

Tenslotte is het domein 'waarborg' het minst gelieerd aan specifieke wetsartikelen. Toch mag bijvoorbeeld een kwaliteitskenmerk over aanwezige kennis gelezen worden als een impliciete beantwoording van de strekking van de wet, namelijk om te komen tot een zorgvuldige planbehandeling en besluitvorming. Daartoe draagt ook het hebben van een beleid over monumentenzorg bij, evenals het uitvoeren van handhaving in de eerste lijn en informatieoverdracht aan eigenaren en betrokkenen. Zijdelings wordt gezien of een gemeente de documentatie voor alle betrokkenen op orde heeft en of kwaliteitszorg een onderdeel is van de manier waarop zij haar beleid tegen het licht houdt.

De Erfgoedinspectie heeft niet de intentie dergelijke kwaliteitskenmerken uitputtend te toetsen, omdat daarvoor andere toezichtmogelijkheden gelden (bijvoorbeeld een accountantsdienst of een gemeentelijke Rekenkamer). Wel draagt een beeld van dergelijke aspecten bij aan een algemene beeldvorming van de kwaliteit van de monumentenzorg ter plaatse.

Samenvattend kan gesteld worden dat de lijst aan kwaliteitskenmerken en daarbij behorende indicatoren een compleet overzicht vormt van wat zich in de monumentenzorg op het gebied van instandhouding allemaal afspeelt. Het waarderingskader kan daardoor wellicht overkomen als een ideale situatie, waaraan misschien maar weinigen kunnen voldoen, of als een utopisch beeld van hoe de monumentenzorg idealiter geregeld zou moeten zijn.

Het waarderingskader moet echter gezien worden als een instrument dat dient als uitgangspunt voor de inspecties, waarbij een beeld kan worden gevormd van de staat van de rijksmonumentenzorg in een bepaalde gemeente.

Door het toetsen van de monumentenzorg op de aspecten uit het kader wordt getracht een kwaliteitsverbetering van de instandhouding in de gemeente te bereiken.

Een tweede doel is het analyseren van meer algemene problemen in de monumentenzorg, die kunnen worden geconstateerd na het uitvoeren van meerdere gemeentelijke inspecties. Op de geconstateerde algemene problemen kan de inspectie vervolgens thematische onderzoeken inrichten.

Waarderingskader Instandhouding Rijksmonumenten (16 juni 2006)

DOMEIN: RESULTATEN

Deelvraag: Het bestand aan monumenten wordt zorgvuldig in stand gehouden

BESCHERMDE WAARDEN

- R 1 De waarden van het beschermde monument zijn, sinds de aanwijzing, op aanvaardbaar niveau behouden
 - R 1.1 De redengevende omschrijving is nog van toepassing
 - R 1.2 De schoonheid, de betekenis voor de wetenschap en/of de cultuurhistorische waarden zijn voldoende behouden

VISIE OP INSTANDHOUDING

- R 2 De eigenaar heeft een visie op instandhouding gericht op de waarden van het monument
 - R 2.1 De eigenaar voelt zich verantwoordelijk voor de instandhouding van zijn monument
 - R 2.2 De eigenaar geeft uitvoering aan zijn visie op de instandhouding van het monument
 - R 2.3 De eigenaar heeft een deugdelijk plan voor de instandhouding van het monument

RESTAURATIE EN/OF WIJZIGING

- R 3 De restauratie en/of wijziging heeft geleid tot een verantwoord resultaat
 - R 3.1 Het ingediende plan vormt voldoende basis voor een deugdelijke restauratie
 - R 3.2 De verleende vergunning regelt adequaat de op instandhouding gerichte werkzaamheden
 - R 3.3 De overheid heeft de werkzaamheden op de juiste wijze begeleid
 - R 3.4 De restauratie en/of wijziging is op de juiste wijze uitgevoerd
 - R 3.5 De uitvoering van de werkzaamheden is een bijdrage aan een juist beheer van het monument
 - R 3.6 Van de restauratie en/of wijziging van het monument is een schriftelijke verantwoording gemaakt
 - R 3.7 De subsidies en financiële regelingen hebben de instandhouding van het monument gestimuleerd

DOMEIN: EFFECTIVITEIT

Deelvraag: Het proces gebeurt zorgvuldig en doelmatig

ONDERZOEK

- E 1 Er is deugdelijk onderzoek verricht op cultuurhistorisch en/of bouwtechnisch gebied
 - E 1.1 Het onderzoek is voorafgaand aan de planvorming uitgevoerd
 - E 1.2 Gedurende de werkzaamheden wordt nader onderzoek verricht
 - E 1.3 Het onderzoek is deskundig en van voldoende diepgang
 - E 1.4 De resultaten van het betreffende onderzoek zijn verwerkt in het plan
 - E 1.5 De resultaten zijn vastgelegd en gedocumenteerd

PLANVORMING

- E 2 Er is een deugdelijk plan opgesteld
 - E 2.1 De initiatiefnemer heeft een ontvankelijk plan ingediend
 - E 2.2 Bij plannen van ingrijpende aard en bij plannen waar dat gewenst wordt, is vooroverleg gevoerd tussen de initiatiefnemer en de overheid
 - E 2.3 Het restauratieplan gaat uit van behoud en herstel van de aanwezige waarden uit het oogpunt van monumentenzorg
 - E 2.4 De werkzaamheden zijn goed aangegeven en de noodzaak is goed beargumenteerd

PLANBEHANDELING

- E 3 De werkwijze bij het verlenen van vergunningen is correct
 - E 3.1 De overheid zorgt voor voldoende deskundigheid
 - E 3.2 De procedure wordt op zorgvuldige wijze gevolgd
 - E 3.3 De wettelijke termijnen worden gehanteerd

ADVISERING

- E 4 De adviezen doen recht aan de waarden van het monument
 - E 4.1 De adviezen zijn deskundig
 - E 4.2 De adviezen zijn transparant en dragen bij aan een juiste besluitvorming
 - E 4.3 Het adviesorgaan is voldoende deskundig
 - E 4.4 Het adviesorgaan werkt professioneel

BESLUIT

- E 5 Het besluit doet recht aan de waarden van het monument
 - E 5.1 Er is rekening gehouden met de adviezen op het gebied van de monumentenzorg
 - E 5.2 Het besluit is op basis van een duidelijke gemotiveerde afweging gemaakt
 - E 5.3 Indien voor een bepaalde restauratie geen vergunning nodig is, heeft de overheid op goede gronden tot deze beoordeling kunnen komen

UITVOERING

- E 6 De werkzaamheden doen recht aan de waarden van het monument
 - E 6.1 De werkzaamheden worden uitgevoerd conform de vergunning
 - E 6.2 De werkzaamheden worden deskundig begeleid
 - E 6.3 De werkzaamheden worden deskundig uitgevoerd

BEHEER EN ONDERHOUD

- E 7 De instandhouding van het monument is voldoende gewaarborgd
 - E 7.1 Het object wordt op de juiste wijze beheerd
 - E 7.2 Het object wordt goed onderhouden
 - E 7.3 Het object wordt op de juiste wijze gebruikt

DOMEIN: WAARBORG

Deelvraag: de zorg voor de monumenten is verzekerd

KENNIS

- W 1 Er is voldoende actuele kennis beschikbaar op het gebied van de monumentenzorg, ten behoeve van de ontwikkeling van cultuurhistorisch beleid en ten behoeve van de behandeling van bouwplannen
 - W 1.1 Er is voldoende cultuurhistorische kennis
 - W 1.2 Er is voldoende restauratietechnische kennis
 - W 1.3 Er is voldoende kennis op het gebied van de subsidie- en overige financiële regelingen
 - W 1.4 Er is voldoende kennis van de betreffende wet- en regelgeving
 - W 1.5 De benodigde kennis wordt adequaat ingezet ten behoeve van alle werkzaamheden

TOEZICHT EN HANDHAVING

- W 2 De gemeente heeft een handhavingsbeleid
 - W 2.1 De gemeente houdt toezicht op de naleving van de Monumentenwet 1988
 - W 2.2 De gemeente maakt haar handhavingsbeleid inzichtelijk

INFORMATIEOVERDRACHT

- W3 De overheid zorgt voor informatieoverdracht op het gebied van de monumentenzorg
 - W 3.1 Er is beleid op het gebied van communicatie
 - W 3.2 De continuïteit van de informatieoverdracht wordt gewaarborgd
 - W 3.3 De betrokkenen worden op de juiste wijze geïnformeerd

DOCUMENTATIE

- W 4 De documentatie op het gebied van de monumentenzorg is op orde
 - W 4.1 In het dossier zitten de relevante stukken
 - W 4.2 De gemeente houdt wijzigingen in het vergunningenregister bij
 - W 4.3 De documentatie is raadpleegbaar bij de overheid

BELEID

- W 5 De overheden hebben een beleidsvisie voor de monumentenzorg
 - W 5.1 Er is een monumentenverordening
 - W 5.2 Er is een actueel beleidsplan voor de monumentenzorg
 - W 5.3 Het welstandsbeleid houdt rekening met de aanwezige cultuurhistorische waarden
 - W 5.4 Het ruimtelijk en stedelijk beleid wordt door de aanwezige monumenten (en historische structuren) geïnspireerd

KWALITEITSZORG

- W 6 Er is sprake van kwaliteitszorg voor de monumentenzorg
 - W 6.1 Het beleid en de processen worden geëvalueerd
 - W 6.2 Er wordt gericht gewerkt aan het verbeteren van de kwaliteit

MAATSCHAPPELIJKE MEERWAARDE

- W 7 De maatschappelijke meerwaarden van de monumentenzorg zijn onderkend
 - W 7.1 Er is rekening gehouden met de educatieve waarde
 - W 7.2 Er is rekening gehouden met de toeristische waarde van monumenten en historische structuren
 - W 7.3 De economische waarde van de monumenten wordt op de juiste wijze afgewogen

Bijlage 3: Afkortingen

APA	Algemene verklaring van Positief Advies van de RACM
BWT	Bouw- en Woningtoezicht
BSDG	Beschermde stads- en dorpsgezichten
DCE	Directie Cultureel Erfgoed van het Ministerie van OCW
FGM	Federatie Grote Monumentengemeenten
fte	fulltime equivalent
NCM	Stichting Nationaal Contact Monumenten
OCW	Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
RACM	Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (voorheen RDMZ)
RDMZ	Rijksdienst voor de Monumentenzorg (voorganger van de RACM)
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VROM	Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

Colofon

Uitgave

Erfgoedinspectie / Monumenten
Hoftoren, Rijnstraat 50
Postbus 16478 (IPC 3500)
2500 BL Den Haag

Algemeen telefoonnummer	+31 (0)70 – 412 4012
Fax	+31 (0)70 – 412 4014
E-mail	info@erfgoedinspectie.nl
Website	www.erfgoedinspectie.nl

Den Haag, juli 2007

Over de Erfgoedinspectie / Monumenten

De sector Monumenten houdt toezicht op de naleving van de Monumentenwet 1988 op het terrein van de gebouwde monumentenzorg.

Daartoe inspecteert de sector alle gemeenten die vergunningen geven voor monumenten en ruimtelijk beleid voeren voor beschermde stads- en dorpsgezichten. Ook zien we toe op de instandhouding van de rijksmonumenten zelf.

We inspecteren verder op rijksniveau de aanwijzing van monumenten en beschermde stads- en dorpsgezichten. Bovendien is er toezicht op particuliere betrokkenen: eigenaren, stichtingen en belangenkoepels. Daarbij kijken we naar het beheer en gebruik van de monumenten.